

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

2026

№10

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and practical electronic journal

Indexlanadigan bazalar: Google Scholar Crossref OpenAIRE CYBERLENIKA

**INNOVATION
IQTISODIYOT**
**ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL**

**10-jild
10-son
Oktyabr, 2026**

**ИННОВАЦИОННАЯ
ЭКОНОМИКА**
**Научно-практический
электронный журнал**

INNOVATIVE ECONOMY
**Electronic scientific and
practical journal**

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

globalsciencehub.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Tahririyat Kengashi raisi o‘rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Texnik muharrir:

S.J.Qulmurotov

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko‘chasi 225-uy Tel.:

+998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

innoeconomic@kstu.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko‘rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Ovchinnikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullievich – i.f.d., professor, akademik (Qozog‘iston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasi)

Samandarzoda Iskandar Hakim - Iqtisodiyot fanlari doktori (Sh.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva energetika instituti, Rossiya)

Sergey Aleksandrovich Voynash - ilmiy xodim (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Valentina Nikolayevna Pulyayeva - iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi hukumati qoshidagi Moliya universiteti)

Dmitriy Evgenievich Morkovkin, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Moliya universiteti, Rossiya Federatsiyasi hukumati)

Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar Akademiyasi)

Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti)

Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Aleksandr Leonidovich Chupin, iqtisod fanlari nomzodi (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar universiteti)

Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazorat fanlari instituti)

Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti)

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo‘raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d., (DSc) dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Ubaydullayev G‘ayrat Zuvaytovich - i.f.n., dotsent

Xo‘jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.d., (DSc), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Xo‘janova Gulshoda Otamurodovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Tursunova Aziza Xoshimovna - i.f.f.d. (PhD)

Xolliyev Sherali Baxtiyorovich - i.f.f.d. (PhD)

Panjiyev Samijon Aliqulovich - PhD, dotsent

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

ISSN: 3030-315X

globalsciencehub.uz

Учредитель:

Каршинский государственный технический университет

Председатель редакционного совета:

Р.Х.Эргашев, доктор экономических наук, профессор

Заместитель председателя редакционного совета:

С.Н.Хамраева, доктор экономических наук, профессор

Ответственный редактор:

Н.А.Очилова, PhD, доцент

Технический редактор:

С.Ж.Кулмуротов

Журнал издается один раз в месяц в электронной форме и публикуется через официальный сайт журнала.

Адрес редакции:

180100, г. Карши, ул. Мустакиллик, дом 225

Тел: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Факс: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@kstu.uz

Научно-практический электронный журнал «Инновационная экономика» включён в перечень национальных научных изданий на основании решения Президиума Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 5 апреля 2025 года № 369.

В журнале публикуются статьи по следующим рубрикам:

1. Теория и методология
2. Цифровая экономика
3. Экономика регионов и отраслей
4. Малый бизнес и частное предпринимательство
5. Экономика человеческого капитала
6. Менеджмент и маркетинг
7. Бухгалтерский учет, экономический анализ и аудит
8. Финансы, кредит и инвестиции
9. Эконометрика и статистика
10. Сфера услуг и туризм

Редакционная коллегия:

Международные члены Совета редколлегии:

Овчинников Виктор Николаевич - д.э.н., профессор, академик (Южный федеральный университет, Россия)

Солодовников Сергей Юрьевич - д.э.н., профессор (Белорусский национальный технический университет)

Виктор Александрович Сидоров - д.э.н., профессор, (Кубанский государственный университет)

Шевченко Игорь Викторович - д.э.н., профессор (Кубанский государственный университет)

Кусаинов Халел Хаймуллович - д.э.н., профессор, академик (НААН Республика Казахстан)

Самандарзода Искандар Хаким - д.э.н., профессор (Таджикистанский аграрный университет им. Ш. Шотемура)

Габдуллин Артур Артурович - к.э.н., доцент (Национальный исследовательский университет «Московский энергетический институт»)

Войнаш Сергей Александрович - научный сотрудник (Российского университета дружбы народов имени П.Лумумби)

Пуляева Валентина Николаевна - к.э.н., доцент (Финансовый университет при Правительстве РФ)

Морковкин Дмитрий Евгеньевич - к.э.н., доцент (Финансовый университет Правительство РФ)

Садриддинов Манучехр Исламиддинович - д.э.н., профессор (Национальная академия наук Республики Таджикистан)

Перская Виктория Вадимовна - д.э.н., профессор (Финансовый университет при Правительстве РФ)

Молчанов Игорь Николаевич - д.э.н., профессор (Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова)

Басова Мария Михайловна - д.э.н., профессор (Финансового университета Российской Федерации)

Чупин Александр Леонидович - к.э.н. (Российского университета дружбы народов имени П. Лумумби)

Незаймакин Валерий Николаевич - д.э.н., профессор (РГТУ)

Никонорова Алла Владимировна - к.э.н., доцент (Финансового университета Российской Федерации)

Дмитриева Ольга Александровна - к.э.н., доцент (Финансового университета Российской Федерации)

Швец Юрий Юрьевич - к.э.н., доцент (Институт проблем управления РАН)

Колосова Елена Валерьевна - к.э.н., доцент (Российский экономический университет имени Г.В. Плеханова)

Члены Совета редколлегии:

Гулямов Саидхорр Саидхмедович - д.э.н., профессор, академик

Пардаев Мамаюнус Каршибоевич - д.э.н., профессор

Навруз-заде Бахтиёр Негматович - д.э.н., профессор

Хатамов Очилди Курбонович - д.э.н., профессор

Файзиева Ширин Шодмоновна - к.э.н., профессор

Жумаева Гулрух Журакуловна - к.э.н., профессор

Эгамбердиева Салима Раимовна - к.э.н., доцент

Эркаева Гулбахор Панжиевна - к.э.н., профессор

Якубова Шагинур Шухратовна - д.э.н. (DSc), доцент

Амиркулов Шухрат Олимович - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Самиева Гулноза Тохировна - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Убайдуллаев Гайрат Зувайтович - к.э.н., доцент

Ходжакулова Нигора Рустамовна - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Туробов Шерзод Алишерович - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Алимова Муниса Юлчиевна - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Эргашева Насиба Рахматуллаевна - д.э.н. (DSc), доцент

Бобокулов Санжар Бахромкулович - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Джалилов Рахмонкул Хамидович - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Номазов Бахром Бобомуродович - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Алимханова Нигора Алимхановна - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Жонузов Мирзабек Кулмаматович - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Мухаммадиева Юлдуз Юсуповна - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Ходжанова Гулшода Отамуродовна - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Турсунова Азиза Хошимовна - д.ф.э.н. (PhD)

Холлиев Шерали Бахтиёрович - д.ф.э.н. (PhD)

Панжиев Самижон Аликулович - PhD, доцент

GLOBAL INNOVATSION INDEKS ASOSIDA O‘ZBEKISTON INNOVATSION RIVOJLANISHINI DIAGNOSTIKASI

Muxsimova Dilafruz Xikmatullayevna

ДИАГНОСТИКА ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ УЗБЕКИСТАНА НА ОСНОВЕ ГЛОБАЛЬНОГО ИННОВАЦИОННОГО ИНДЕКСА

Мухсимова Дилафруз Хикматуллаевна

DIAGNOSING UZBEKISTAN’S INNOVATION DEVELOPMENT BASED ON THE GLOBAL INNOVATION INDEX

Mukhsimova Dilafruz Khikmatullaevna

Annotatsiya. Maqolada O‘zbekistonning innovatsion rivojlanishi Global innovatsion indeks (GII) ma’lumotlari asosida milliy statistika bilan birgalikda tahlil qilingan. Tadqiqot milliy innovatsion tizimlar, o‘zlashtirish salohiyati va “innovatsiya paradoksi” yondashuvlariga tayanadi. 2020-2026 yillarda O‘zbekiston GIIda 93-o‘rindan 77-o‘ringa ko‘tarilib, barqaror ijobiy dinamikani namoyon etgan. Shu bilan birga, innovatsiya natijalari subindeksi balli (19,2) resurslar subindeksi balliga (38,2) nisbatan pastroq. Bu shakllanayotgan innovatsion resurslarni amaliy natijalarga aylantirish imkoniyatlaridan kengroq foydalanish mumkinligini ko‘rsatadi. Tahlil asosida keyingi rivojlanish uchun to‘rtta yo‘nalish ajratildi: korxonalarning ilmiy-tadqiqot faoliyatidagi ishtirokini kengaytirish, ilmiy faoliyat ko‘lami va xalqaro ishtirokini oshirish, venchur bozori imkoniyatlarini kengaytirish hamda texnologik yangilanishni korxonalarning ichki salohiyati bilan uyg‘unlashtirish. Ushbu yo‘nalishlar bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan. Ularning natijadorligini GIIning tegishli indikatorlari orqali kuzatib borish mumkin.

Kalit so‘zlar: Global innovatsion indeks, milliy innovatsion tizim, innovatsiya resurslari, innovatsiya natijalari, ITTKI, o‘zlashtirish salohiyati, venchur moliyalashtirish, O‘zbekiston.

Аннотация. В статье инновационное развитие Узбекистана проанализировано на основе данных Глобального инновационного индекса (ГИИ) в сопоставлении с национальной статистикой. Исследование опирается на концепции национальных инновационных систем, абсорбционной способности и «инновационного парадокса». В 2020-2026 гг. Узбекистан поднялся в ГИИ с 93-го на 77-е место, что свидетельствует об устойчивой положительной динамике. Вместе с тем балл субиндекса инновационных результатов (19,2) пока уступает баллу субиндекса ресурсов (38,2). Это указывает на возможности более полного использования формирующихся инновационных ресурсов для получения практических результатов. По итогам анализа выделены четыре направления дальнейшего развития: расширение участия предприятий в научно-исследовательской деятельности, наращивание масштабов и международного участия научной деятельности, расширение возможностей венчурного рынка, а также согласование технологического обновления с внутренним потенциалом предприятий. По этим направлениям разработаны практические предложения. Их результативность можно отслеживать по соответствующим индикаторам ГИИ.

Ключевые слова: Глобальный инновационный индекс, национальная инновационная система, инновационные ресурсы, инновационные результаты, НИОКР, абсорбционная способность, венчурное финансирование, Узбекистан.

Abstract. The article analyses Uzbekistan’s innovation development using Global Innovation Index (GII) data alongside national statistics. The study draws on the concepts of national innovation systems, absorptive capacity and the “innovation paradox”. Between 2020 and 2026 Uzbekistan rose from 93rd to 77th place in the GII, which shows steady positive momentum. At the same time, the Innovation Output Sub-Index score (19.2) still trails the Innovation Input Sub-Index score (38.2). This points to scope for making fuller use of the country’s growing innovation resources to achieve practical results. The analysis identifies four directions for further development: broadening business participation in research, expanding the scale and international reach of scientific activity, widening the opportunities of the venture market, and aligning technological upgrading with firms’ internal capabilities. The article puts forward practical proposals in each of these areas. Their effectiveness can be tracked through the relevant GII indicators.

Keywords: Global Innovation Index, national innovation system, innovation inputs, innovation outputs, R&D, absorptive capacity, venture finance, Uzbekistan.

KIRISH

Innovatsion rivojlanishni jadallashtirish va iqtisodiyotda innovatsiyalarni keng joriy etish vazifalari 2022-2026 yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasida belgilab berilgan [1]. Ushbu yo'nalish "O'zbekiston – 2030" strategiyasida izchil davom ettirilib, innovatsion, yuqori qo'shilgan qiymat yaratuvchi va raqobatbardosh iqtisodiyotni shakllantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan hamda 2030 yilga qadar O'zbekistonni Global innovatsion indeksda (GII) dunyoning yetakchi 60 ta davlati qatoriga kiritish maqsad qilingan.[2]

2021-2024 yillarda mamlakatning innovatsion salohiyati sezilarli kengaydi: oliy ta'lim tashkilotlari talabalari soni 808,4 ming nafardan 1,43 mln nafarga (1,8 barobar) yetdi; ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlari (ITTKI) hajmi 1,07 trln so'mdan 1,6 trln so'mga, joriy qilingan innovatsiyalar soni 4,15 mingdan 5,52 gacha.[3] Ushbu o'zgarishlar xalqaro reytingda ham aks etdi: O'zbekiston GIIda 2020 yildagi 93-o'rindan 2026 yilda 77-o'ringa ko'tarildi, innovatsiya natijalari subindeksi bo'yicha esa bir yilda 92-o'rindan 78-o'ringa chiqdi.[17] 2030 yilgi maqsadgacha bo'lgan farq 17 pog'onani tashkil etadi. Innovatsiya natijalari subindeksi balli (19,2) resurslar subindeksi ballining (38,2) qariyb yarmini tashkil etadi. Bu shakllanayotgan innovatsion resurslarni amaliy natijalarga aylantirish imkoniyatlaridan kengroq foydalanish zaruratini ko'rsatadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Frimer (Freeman, 1987) Yaponiya tajribasini o'rganib, texnologik yutuqlar ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlariga (ITTKI) ajratilgan mablag'lar hamda davlat, korxonalar va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikka bog'liqligini ko'rsatgan.[6] Lundvall innovatsiyani o'zaro hamkorlikda bilim va tajriba orttirish jarayoni sifatida talqin qilib, ishlab chiqaruvchilar va foydalanuvchilar o'rtasidagi bilim almashinuviga alohida ahamiyat bergan.[9] Nelson tahriri ostidagi qiyosiy tadqiqot esa milliy innovatsion tizimlar institutsional tuzilishi va faoliyat natijalari jihatidan sezilarli farqlanishini ko'rsatgan.[11]

Mamlakatlarning innovatsion salohiyatini miqdoriy baholashda Furman, Porter va Stern taklif etgan "milliy innovatsion salohiyat" modeli muhim o'rin tutadi. Mualliflar patentlash natijalarini umumiy innovatsion infratuzilma, klasterlardagi innovatsion muhit va ular o'rtasidagi aloqalar sifati bilan bog'lagan. Ushbu yondashuv innovatsion natijalar resurslar hajmi bilan bir qatorda, ularning o'zaro bog'liqligiga ham tayanishini ko'rsatadi.[7] Koen va Levintal ishlab chiqqan "o'zlashtirish salohiyati" tushunchasi bu qarashni to'ldiradi.[5] Unga ko'ra, korxonaning tashqi bilimlarning ahamiyatini anglash, ularni o'zlashtirish va tijorat maqsadlarida qo'llash qobiliyati o'z tadqiqot faoliyati davomida to'plangan bilim va tajribaga bog'liq. Bu yondashuv xorijiy texnologiyalarni o'zlashtirish orqali rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun alohida ahamiyatga ega.

Rivojlanayotgan mamlakatlardagi cheklovlarni Sirera va Maloney "innovatsiya paradoksi" orqali izohlaydi.[4] Texnologik jihatdan ortda qolayotgan mamlakatlarda innovatsiyaga kiritilgan investitsiyalardan kutiladigan qaytim yuqori bo'lishi mumkin. Biroq korxonalarning boshqaruv, muhandislik va tashkiliy imkoniyatlari cheklanganligi bunday investitsiyalar hajmini ham qisqartiradi. Shu asosda mualliflar innovatsiya siyosatida tadqiqotlarni moliyalashtirish bilan birga korxonalar salohiyatini bosqichma-bosqich rivojlantirishga e'tibor qaratishni tavsiya etadi. BMT Yevropa iqtisodiy komissiyasining O'zbekiston bo'yicha innovatsion sharhida ham milliy innovatsion tizim faoliyatini takomillashtirish, fan va ishlab chiqarish o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish hamda innovatsion faoliyatni rag'batlantirish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan.[13]

Global innovatsion indeks (GII) asosidagi tadqiqotlar resurslar va natijalar o'rtasidagi bog'liqlikni batafsil o'rganish imkonini beradi. Son, Kim va Jeon strukturaviy tenglamalar modeli yordamida indeks tarkibiy qismlari o'rtasidagi bog'lanishlarni baholab, resurslarni ifodalovchi yo'nalishlarning innovatsion natijalarga ta'siri turlicha ekanini ko'rsatgan.[12]

Yankovska va hammualliflar Polsha va Bolgariya tajribasida innovatsion resurslarning yuqori darajasiga mos natijalarga erishishda qo'shimcha shart-sharoitlar muhimligini ko'rsatgan.[8] Nasiyevski va Arselus milliy innovatsion tizimlarni resurslar va natijalar nisbati asosida baholash yondashuvini taklif etgan.[10] Bu tadqiqotlar innovatsion rivojlanishni baholashda resurslar bilan ta'minlanganlik darajasi hamda ularning amaliy natijalarda qay darajada aks etishini birgalikda o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

Markaziy Osiyo va O'zbekistonga bag'ishlangan tadqiqotlarda GII ma'lumotlaridan asosan mamlakatlararo taqqoslashda foydalaniladi. Adabiyotlar tahlili O'zbekistonda GIIning alohida indikatorlarini milliy statistika va amaldagi siyosat vositalari bilan bog'lab o'rganish, shuningdek, 60-o'ringa erishishni cheklayotgan omillarni aniqlashga qaratilgan tadqiqotlarni kengaytirish zarurligini ko'rsatadi. Ushbu maqola mazkur masalalarni tahlil qilishga qaratilgan.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

GII ikkita subindeksdan iborat: Innovatsiya resurslari subindeksi (Innovation Input Sub-Index) va Innovatsiya natijalari subindeksi (Innovation Output Sub-Index). Innovatsiya resurslari subindeksi innovatsion faoliyatni ta'minlovchi shart-sharoitlarni beshta ustun orqali baholaydi: institutlar; inson kapitali va tadqiqotlar; infratuzilma; bozorning rivojlanganligi; biznesning rivojlanganligi. Innovatsiya natijalari subindeksi ikkita ustundan iborat bo'lib, bilim va texnologiya natijalari hamda ijodiy natijalardan iborat. Har bir ustun uchtdan quyi ustunga (jami 21 ta), quyi ustunlar esa indikatorlarga bo'linadi. 2025 yilgi nashrda 78 ta indikator qo'llanilgan [14], 2026 yilgi O'zbekiston profilida 79 ta indikator keltirilgan [18].

Resurslar subindeksi beshta ustunning, natijalar subindeksi ikkita ustunning oddiy arifmetik o'rtachasiga, umumiy GII esa ikki subindeksning o'rtachasiga teng:

$$GII = \frac{I + O}{2}$$

$$I = \frac{P_1 + P_2 + P_3 + P_4 + P_5}{5}$$

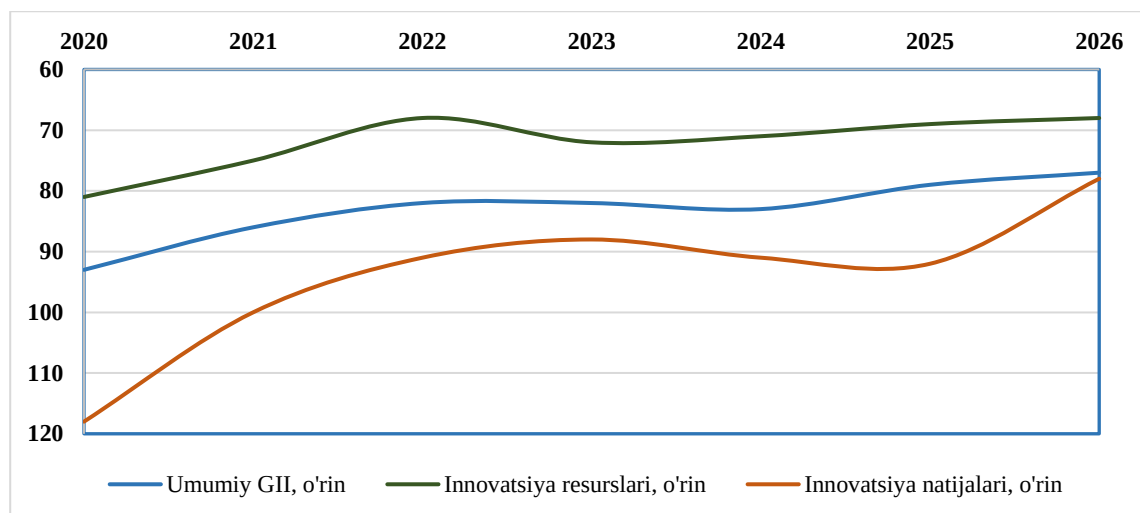
$$O = \frac{P_6 + P_7}{2}$$

bu yerda I va O – mos ravishda resurslar va natijalar subindekslari, $P_1 \dots P_7$ – ustunlar balli.

O'zbekiston 2026 yilda ketma-ket beshinchi yil rivojlanish darajasiga nisbatan yuqori innovatsion natija ko'rsatayotgan 21 ta mamlakat qatoriga kiritilgan.[17]

ASOSIY TAHLIL VA NATIJALAR

2020-2026 yillarda O'zbekistonning umumiy o'rni 16 pog'onaga, resurslar subindeksi bo'yicha 13 pog'onaga, natijalar subindeksi bo'yicha esa 40 pog'onaga yaxshilandi (1-rasm). Mamlakat quyi-o'rta daromadli 36 ta iqtisodiyot orasida 8-o'rinni, Markaziy va Janubiy Osiyoning 11 ta davlati orasida 4-o'rinni egallaydi.[18]

1- rasm. O'zbekistonning GII va uning subindekslari bo'yicha o'rni, 2020-2026 yillar⁸²

2026 yilda umumiy ball 28,7 ga yetib, 2025 yilga nisbatan 2,2 ballga oshdi. Dekompozitsiya natijalariga ko'ra, bu o'sishning uchdan ikki qismi (1,42 ball) natija ustunlari, qolgan qismi (0,80 ball) resurs ustunlari hisobiga shakllangan. Biroq natijalar subindeksi balli (19,2) hamon resurslar subindeksi ballining (38,2) yarmiga teng: mavjud resurslarning natijaga aylanishi mamlakat innovatsion tizimining asosiy muammosi bo'lib qolmoqda.

O'zbekistonning eng yuqori pozitsiyasi institutlar ustunida (57-o'rin), eng past pozitsiyalari ijodiy natijalar (96-o'rin) va biznesning rivojlanganligi (81-o'rin) ustunlarida. Jumladan, deyarli har bir ustun ichida kuchli va zaif indikatorlar yonma-yon mavjud, shu sabab ustunning umumiy balli holatni to'liq ochib bermaydi.

GII natijalarini milliy statistika bilan birgalikda tahlili quyidagi jihatlarni ko'tardi.

Inson kapitali miqdor jihatidan o'smoqda, tadqiqot intensivligi ortda qolmoqda. Inson kapitali va tadqiqotlar ustuni bir yilda 11 pog'onaga ko'tarilib, resurslar subindeksi ballining o'sishiga eng katta hissa qo'shdi. Oliy ta'lim qamrovining kengayishi inson kapitali bazasini mustahkamlamoqda. Shu bilan birga, ITTKI xarajatlarining YaIMga nisbati 0,1 foiz atrofida saqlanmoqda. Tadqiqotlarni moliyalashtirish darajasida hududiy tafovutlar ham mavjud: Toshkent shahrida ITTKI xarajatlarining yalpi hududiy mahsulotga nisbati 0,356 foizni, respublika bo'yicha YaIMga nisbati esa

0,104 foizni tashkil etadi. Bu holat kadrlar tayyorlash ko'lamining kengayishini tadqiqotlarni moliyalashtirish va ilmiy faoliyatga jalb etish imkoniyatlari bilan qo'llab-quvvatlash zaruratini ko'rsatadi.

Texnologiyalarni uskunalar orqali jalb etish bilan birga, korxonalarining ularni o'zlashtirish salohiyatini mustahkamlash ham muhim. O'zbekiston investitsiyalar (12-o'rin) va yuqori texnologik import (27-o'rin) bo'yicha yuqori pozitsiyalarni egallamoqda. Korxonalar bajargan ITTKI xarajatlarining YaIMga nisbati 0,03 foizini (80-o'rin), biznes sektoridagi tadqiqotchilar jami tadqiqotchilarning 4,4 foizini (78-o'rin) tashkil etadi. 2018 yilgi ma'lumotlarda ushbu ko'rsatkichlar mos ravishda 0,05 va 12,9 foiz bo'lgan. Bu tafovut texnologik investitsiyalarni korxonalarining o'z tadqiqot faoliyati bilan yanada kengroq bog'lash imkoniyatlari mavjudligini ko'rsatadi. Jumladan, Jizzax viloyatida 2021-2024 yillarda yirik avtomobilsozlik loyihalari hisobiga yuqori va o'rta-yuqori texnologiyali ishlab chiqarish ulushi 21,1 foizdan 54,8 foizga oshgan, ITTKI hajmi esa qisqargan. Ushbu dinamika texnologik ishlab chiqarishning kengayishi bilan birga mahalliy muhandislik va tadqiqot salohiyatini rivojlantirishga ham e'tibor qaratish maqsadga muvofiqligini ko'rsatadi.

Milliy ekspertlar so'roviga asoslangan indikatorlarda O'zbekiston yuqori o'rinlarni egallagan. Milliy ekspertlar so'roviga asoslangan indikatorlarda O'zbekistonning tadbirkorlik siyosati va madaniyati (3-

⁸² Manba: WIPO 2026 ma'lumotlari asosida tomonidan tuzilgan.

<https://globalsciencehub.uz/index.php/IE/uz>

o'rin), shuningdek, startaplar va o'sib borayotgan korxonalarni moliyalashtirish sharoitlari (4-o'rin) yuqori baholangan. Tartibga solish sifati bo'yicha 107-o'rin va jalb qilingan ventur bitimlari sonining iqtisodiyot hajmiga nisbati bo'yicha 96-o'rin esa ushbu yo'nalishlarda rivojlanish imkoniyatlari mavjudligini ko'rsatadi. Turli manbalar va usullarga asoslangan bu ko'rsatkichlar birgalikda tadbirkorlik muhitidagi ijobiy jihatlar hamda qo'shimcha e'tibor qaratish mumkin bo'lgan yo'nalishlarni yoritadi.

Olingan natijalar innovatsion rivojlanishga oid nazariy yondashuvlar bilan muayyan uyg'unlikni ko'rsatadi. O'zbekistonning oliy ta'lim qamrovi va yalpi kapital jamg'arilishi bo'yicha nisbatan yuqori pozitsiyalari ITTKI, xalqaro patentlash va yuqori texnologiyali eksportni yanada rivojlantirish uchun asos yaratmoqda. Ushbu yo'nalishlardagi ko'rsatkichlar o'rtasida tafovutlar saqlanmoqda. Bu Yankovska tadqiqotida ta'kidlaganidek, resurslardan innovatsion natijalarga o'tishda qo'shimcha shart-sharoitlar ham ahamiyatli ekanini ko'rsatadi.

Mazkur jarayonda korxonalarning tashqi bilim va texnologiyalarni o'zlashtirish qobiliyati alohida o'rin tutadi. Biznes sektoridagi tadqiqotchilar ulushi va korxonalar bajargan ITTKI xarajatlarining YaIMga nisbatidagi pasayish, uskunalar importining yuqori darajasi bilan birgalikda, texnologik yangilanishni ichki tadqiqot salohiyatini rivojlantirish bilan to'ldirishga e'tibor qaratadi. Koen va Levintal yondashuviga ko'ra, korxonada to'plangan bilim va tajriba tashqi texnologiyalarni o'zlashtirish, moslashtirish va takomillashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Startaplarni moliyalashtirish sharoitlariga berilgan yuqori ekspert baholari hamda ventur bitimlari va korxonalarning ITTKI ko'rsatkichlari o'rtasidagi tafovutni ham shu nuqtai nazardan ko'rib chiqish mumkin. Sirera va Maloney tavsiflagan "innovatsiya paradoksi" moliyaviy imkoniyatlardan foydalanishda korxonalarning boshqaruv, muhandislik va tashkiliy salohiyati muhimligini ta'kidlaydi. O'zbekistonda ushbu omillarning o'zaro bog'liqligini korxonalar darajasida o'rganish mavjud imkoniyatlarni aniqroq baholashga yordam beradi.

Korxonalarning ichki salohiyatini rivojlantirish ilmiy va ta'lim tashkilotlari bilan hamkorlik orqali ham qo'llab-quvvatlanishi mumkin. Innovatsion aloqalar bo'yicha ko'rsatkichlar bunday hamkorlikni kengaytirish uchun imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi. Furman tadqiqoti yondashuviga muvofiq, innovatsion natijalarni baholashda resurslar hajmi bilan birga ular o'rtasidagi aloqalar sifatini ham hisobga olish muhimligini anglatadi.

Komponentlar bo'yicha tahlil O'zbekistonning GIIda 60-o'ringa erishish maqsadi doirasida qo'shimcha e'tibor qaratish maqsadga muvofiq bo'lgan o'zaro bog'liq yo'nalishni ajratish imkonini berdi.

1. Korxonalarning ilmiy-tadqiqot faoliyatidagi ishtirokini kengaytirish. Korxonalar bajargan ITTKI xarajatlarining YaIMga nisbati 0,03 foizini tashkil etadi, jami tadqiqotchilarning 4,4 foizi biznes sektorida faoliyat yuritadi. Fan va sanoatning qo'shma nashrlari hamda xalqaro patent oilalari bo'yicha ko'rsatkichlar ham

hamkorlikni rivojlantirish imkoniyatlari mavjudligini ko'rsatadi. Korxonalarni tadqiqot jarayonlariga kengroq jalb etish mavjud resurslarni amaliy natijalar bilan bog'lashga xizmat qilishi mumkin.

2. Ilmiy-tadqiqot faoliyati ko'lami va xalqaro ishtirokini oshirish. ITTKI xarajatlarining YaIMga nisbati 0,1 foiz atrofida saqlanmoqda, tadqiqot resurslarining salmoqli qismi Toshkent shahrida jamlangan. Ilmiy maqolalar, H-indeks va Patent kooperatsiyasi to'g'risidagi shartnoma (PCT) doirasidagi xalqaro talabnomalari bo'yicha mamlakat 100-o'ringdan keyingi pozitsiyalarni egallamoqda. Oliy ta'lim qamrovining kengayishi ushbu yo'nalishlarni rivojlantirish uchun baza yaratmoqda. Bu imkoniyatlarni ta'lim sifatini yaxshilash, xalqaro akademik harakatchanlik va ilmiy hamkorlikni kengaytirish orqali mustahkamlash maqsadga muvofiq.

3. Innovatsiyalarni moliyalashtirishda ventur bozori imkoniyatlarini kengaytirish. Milliy ekspertlar so'rovida startaplarni moliyalashtirish sharoitlari yuqori baholangan. Ayni paytda ventur bitimlari, ventur investorlar faolligi va xususiy sektorga kredit ajratish ko'rsatkichlari bo'yicha 87-96-o'rinlar qayd etilgan. Turli jihatlarni ifodalovchi ushbu baholar moliyalashtirish sharoitlaridagi ijobiy o'zgarishlarni investitsiya faolligining oshishi bilan to'ldirishga e'tibor qaratadi.

4. Texnologik yangilanishni korxonalarning ichki salohiyati bilan uyg'unlashtirish. Yalpi kapital jamg'arilishi va yuqori texnologiyali import bo'yicha yuqori pozitsiyalar texnologik rivojlanish uchun imkoniyatlar yaratmoqda. Dasturiy ta'minotga xarajalar (117-o'rin), ITTKI va yuqori texnologiyali faoliyatga yo'naltirilgan yangi investitsiya loyihalari (96-o'rin), yuqori texnologiyali eksport (87-o'rin) hamda mahalliy raqamli kontent yaratish (100-105-o'rinlar) bo'yicha ko'rsatkichlar esa qo'shimcha rivojlanish yo'nalishlarini ko'rsatadi. Texnologik ishlab chiqarishning kengayishini mahalliy muhandislik, tadqiqot va raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish bilan qo'llab-quvvatlash muhim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlil natijalariga ko'ra, O'zbekistonda innovatsion resurslar o'sib bormoqda, biroq ularning amaliy natijaga aylanishi nisbatan sekin kechmoqda. Shu muammoni hal etishga qaratilgan quyidagilar taklif etiladi. Ularning natijadorligini GIIning tegishli indikatorlari orqali kuzatib borish mumkin.

1. Ilmiy tadqiqotlarni korxonalar ehtiyojiga bog'lash. Ilmiy ishlanma amaliyotga joriy etilishi uchun u korxonaning aniq texnologik ehtiyojidan kelib chiqishi kerak.[9] Shu sabab tadqiqotlarni moliyalashtirishda korxona buyurtma beradigan va xarajatning bir qismini o'zi qoplaydigan tartibni kengaytirish maqsadga muvofiq. Bir xil muammoga duch kelgan bir nechta korxona birgalikda buyurtma bersa, har birining xarajati va xatari kamayadi. Yosh tadqiqotchilarni korxonalardagi amaliy loyihalarga jalb etish esa biznes sektorida ilmiy kadrlar sonini oshiradi.

2. Ilmiy faoliyatni natijaga yo'naltirish va xalqaro darajaga olib chiqish. O'zbekistonda ilm-fanga ajratiladigan mablag'ni ko'paytirish bilan birga, uni aniq natija beradigan loyihalarga yo'naltirish muhim.

Mablag' ajratishda xalqaro jurnallardagi maqolalar, xalqaro patent talabnomalari (PCT) va amaliyotga joriy etilgan ishlanmalar kabi tekshirish mumkin bo'lgan natijalarni asosiy mezon qilib olish maqsadga muvofiq. Xalqaro ilmiy hamkorlik va olimlar almashinuvi ilmiy natijalarning jahonda tanilishiga yordam beradi.

3. Venchur moliyalashtirishga xususiy investorlarni jalb etish. Innovatsion loyihalar, ayniqsa, dastlabki bosqichda yuqori xatarga ega bo'ladi, shuning uchun xususiy investorlar ularga mablag' kiritishga ikkilanadi. Davlat bu bo'shliqni to'ldirishi mumkin, biroq u yolg'iz moliyalashtirsa, xususiy investorlar bozordan chetda qoladi. Shu sabab davlat venchur mablag'larini faqat xususiy investorlar bilan birgalikda va teng shartlarda kiritish tamoyilini qo'llash maqsadga muvofiq. Bu choralar innovatsion kichik va o'rta korxonalar uchun kredit olish imkoniyatlarini kengaytirish bilan birga amalga oshirilishi tavsiya etiladi.

4. Korxonalarning yangi texnologiyalarni o'zlashtirish qobiliyatini oshirish. Korxona xorijdan keltirilgan texnologiyadan to'liq foydalanishi uchun uning o'z mutaxassislari va bilim bazasi bo'lishi.[5] O'zbekistonda texnologiya importi yuqori, biroq korxonalarning ichki salohiyati cheklangan. Shu sabab kichik va o'rta korxonalarga muhandislik, sifat nazorati, energiya tejash va raqamli yechimlarni joriy etish bo'yicha xizmatlar xarajatining bir qismini davlat tomonidan qoplash maqsadga muvofiq. Shuningdek, yirik investitsiya loyihalarida mahalliy muhandislik va tadqiqot bo'linmalarini tashkil etish hamda mahalliy yetkazib beruvchilarni ishlab chiqarishga jalb etishni rag'batlantirish taklif etiladi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026 yillarda O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 06.07.2022 yildagi PF-165-sonli Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Mamlakat taraqqiyotining 2030 yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi 16.02.2026 yildagi PF-21-sonli Farmoni
3. O'zbekiston Respublikasi milliy statistika qo'mitasi.
4. Cirera, X., Maloney, W. (2017), The Innovation Paradox: Developing-Country Capabilities and the Unrealized Promise of Technological Catch-Up, Washington, DC, World Bank. DOI:10.1596/978-1-4648-1160-9
5. Cohen, W.M. and Levinthal, D.A. (1990) Absorptive Capacity: A New Perspective on Learning and Innovation. Administrative Science Quarterly, 35, 128-152. <https://doi.org/10.2307/2393553>

6. Freeman, C. (1987), Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan, London, Pinter.

7. Furman, J.L., Porter, M.E. and Stern, S. (2002), "The determinants of national innovative capacity", Research Policy, 31(6), pp. 899-933.

8. Jankowska, B., Matysek, A., Mroczek-Dąbrowska, K. (2017), "Efficiency of national innovation systems – Poland and Bulgaria in the context of the Global Innovation Index", Comparative Economic Research, 20(3), pp. 77-94.

9. Lundvall, B.A. (2010). National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning, London, Pinter.

10. Nasierowski, W. Arcelus, F. J., 2003. "On the efficiency of national innovation systems", Socio-Economic Planning Sciences, Elsevier, vol. 37(3), pp. 215-234.

11. Nelson, R.R. (ed.) (1993), National Innovation Systems: A Comparative Analysis, New York, Oxford University Press.

12. Sohn, S.Y., Kim, D.H. and Jeon, S.Y. (2016), "Re-evaluation of global innovation index based on a structural equation model", Technology Analysis & Strategic Management, 28(4), pp. 492-505. DOI:10.1080/09537325.2015.1104412

13. UNECE (2022), Innovation for Sustainable Development Review of Uzbekistan, Geneva, United Nations, doi:10.18356/9789210013635.

14. WIPO (2025a), Global Innovation Index 2025, Geneva, World Intellectual Property Organization

15. WIPO (2026), Global Innovation Index 2026: Powering Entrepreneurs at the Frontier of Science, Geneva, World Intellectual Property Organization, doi:10.34667/tind.59194.

16. WIPO (2026), Global Innovation Index 2026: Uzbekistan – economy profile, Geneva, World Intellectual Property Organization, <https://www.wipo.int/edocs/gii-ranking/2026/uz.pdf>.

17. WIPO (2026a), Global Innovation Index 2026: Powering Entrepreneurs at the Frontier of Science, Geneva, World Intellectual Property Organization, doi:10.34667/tind.59194.

18. WIPO (2026b), Global Innovation Index 2026: Uzbekistan – economy profile, Geneva, World Intellectual Property Organization, <https://www.wipo.int/edocs/gii-ranking/2026/uz.pdf>.

Muallif(lar) haqida / Сведения об авторе / Author details

Muxsimova Dilafruz Xikmatullayevna
Makroiqtisodiy va hududiy tadqiqotlar instituti /
Мухсимова Дилафруз Хикматуллаевна Институт
макрэкономических и региональных исследований /
Mukhsimova Dilafruz Khikmatullayevna Institute for
E-mail: Mdh_dimond@mail.ru

INNOVATION
IQTISODIYOT
ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

ISSN: 3030-315X

t.me/kstu_uz

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225

www.kstu.uz
www.ojs.kstu.uz